

PI 4129

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA"

STUDII ȘI MATERIALE
DE
ISTORIE MEDIE

VOLUMUL XXV
2007

MUZEUL BRĂILEI

EDITURA ISTROS

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA"

STUDII ȘI MATERIALE
DE
ISTORIE MEDIE

VOL. XXV, 2007

S U M A R

IN MEMORIAM EUGEN DENIZE 9

GEOPOLITICĂ MEDIEVALĂ. TEXTE ȘI CONTEXTE

ȘERBAN PAPACOSTEA, Politica externă a lui Ștefan cel Mare: opțiunea polonă (1459-1472) 13
ȘTEFAN ANDREESCU, Marea Neagră în lupta pentru succesiunea la tronul otoman din anii 1510-1512 29
OVIDIU CRISTEA, Campania de la Çaldıran (1514): mărturia lui Alvise Borghi 47

GENEALOGIE ȘI PATRIMONIU

PETRONEL ZAHARIUC, „Soră după Sfânta Evanghelie”. Note despre neamul jupânesei Caplea și despre mănăstirea Sfântul Nicolae din București, ctitoria lui Ghiorma banul 69
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Neamul Golăeștilor. Pe marginea unui document „nou” 87
TÜDŐS S. KINGA, Testamentul voievodului Gavril Movilă și al soției sale, Elisabeta Zólyomi 99

“Studii și Materiale de Istorie Medie”, vol. XXV, 2007, p. 1-345

MIHAI – BOGDAN ATANASIU, Patrimoniul funciar al marelui vistiernic Iordache Cantacuzino (II)	111
--	-----

CATOLICISMUL ÎN ȚĂRILE ROMÂNE

VIOLETA BARBU, Dreptul de protectorat al puterii seculare asupra misionarilor și comunităților catolice din țările române în secolul al XVII-lea (I).	135
ALEXANDRU CIOCÎLTAN, Un fragment dintr-un <i>Status Animarum</i> al parohiei săsești din Câmpulung <1649-1650>	159

VARIA

ALEXANDRU MAREȘ, Criptogramele Crucii într-o versiune slavonă sud-est transilvăneană din secolul al XVI-lea	171
SAMUEL PAKUCS WILLCOCKS, Michel Beheim's Dracula song as a dark mirror for princes	183
BOGDAN - FLORIN POPOVICI, Problema demografică în regiunea Branului de Sus	197

ADDENDA ET CORRIGENDA.....	215
----------------------------	-----

RECENZII ȘI NOTIȚE BIBLIOGRAFICE.....	225
---------------------------------------	-----

MIHAIL CARATAȘU, <i>Catalogul manuscriselor grecești din Biblioteca Academiei Române</i> , vol.III, ediție îngrijită de Emanuela Popescu-Mihuț și Tudor Teoteoi, Edit. Pegasus Press, București, 2004, 427 p.;	OLIMPIA MITRIC, <i>Manuscrise românești din Moldova. Catalog</i> , vol. I, prefață de prof. dr. Gabriel Ștrempel, Edit. Junimea, Iași, 2006, 502 p. + 25 facs.;
<i>Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale</i> , vol. VIII, 1654-1656, întocmit de Marcel-Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu-Găitan, Dragoș Șesan, Mirela Comănescu, București, Arhivele Naționale ale României, 2006, 856 p.;	<i>Documenta Romaniae Historica. Seria A. Moldova</i> , vol. XXVIII (1645-1646), întocmit de Petronel Zahariuc, Marius Chelcu, Silviu Văcaru, Cătălina Chelcu, Edit. Academiei Române, București, 2006, 686 p. + 45 pl.;
<i>Documenta Romaniae Historica. Seria B. Țara Românească</i> , vol. XXXIII (1648), întocmit de Gheorghe Lazăr, Constanța Vintilă-Ghițulescu, Andreea Iancu, Edit. Academiei Române, București, 2006, 517 p.;	<i>Documenta Romaniae Historica, Seria B. Țara Românească</i> , volumul XXXVII (1652), întocmit de Violeta Barbu, † Constantin Bălan, Florina Manuela Constantin, Edit. Academiei Române, București, 2006, 459 p.;
<i>Documenta Romaniae Historica. Seria C. Transilvania</i> , vol. XV, 1376-1380, întocmit de Susana Andea, Lidia Gross, Viorica Pervain și Adinel Dincă, Edit. Academiei Române, București,	

2006, 912 p. +15 pl.; ION SOARE, *Documente slavo-române păstrate în arhivele din Oltenia. Ediție de texte, studiu paleografic și lingvistic*, Edit. Conphys, Râmnicu-Vâlcea, 2005, 287 p.; DUMITRU AGACHE, *Hrisoave inedite de la Ștefan cel Mare și destinul unor sate din Moldova*, Edit. Junimea, Iași, 2006, 467 p.; LUCIAN-VALERIU LEFTER (coord.), Sergiu Ștefănescu, Silviu Văcaru, *Dumeștii Vasluiului*, Edit. Panfilius, Iași, 2006, 385 p.; MARCO BANDINI, *Codex: vizitarea generală a tuturor Bisericilor Catolice de rit roman din Provincia Moldova 1646-1648*, ediție bilingvă de Traian Diaconescu, Edit. Presa Bună, Iași, 2006, 479 p.; SUSANA ANDEA, *Medicul domnesc Bartolomeo Ferrati și epoca sa. Documente*, Edit. Supergraf, Cluj-Napoca, 2005, 252 p.; ELISABETTA BORROMEO, *Voyageurs occidentaux dans l'Empire ottoman (1600-1644)*, 2 vol., Maisonneuve & Larose, Paris, 2007, 1 156 p.; *Les historiographes en Europe de la fin du Moyen Âge à la Révolution*, sub dir. Chantal Grell, Presses de L'Université Paris-Sorbonne, Paris, 2006, 425 p.; PHILIPPE BUC, *The Dangers of Ritual: Between Early Medieval Texts and Social Scientific Theory*, Princeton University Press, 2001, 272 p.; *Crusading in the Fifteenth Century. Message and Impact*, ed. Norman Housley, Palgrave Macmillan, New York, 2004, 251 p.; FLORIN CURTA, *Apariția Slavilor, Istorie și arheologie la Dunărea de jos în veacurile VI-VII*, Edit. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2006, 412 p.; NICOLAE V. DURĂ, „Scythia Minor” (Dobrogea) și Biserica ei apostolică. Scaunul arhiepiscopal și mitropolitan al Tomisului (sec. IV – XIV), Edit. Didactică și Pedagogică, București, 2006, 267 p.; SORIN MARȚIAN, *Biserica pe teritoriile fostelor provincii dacice (Transilvania, Banat, Oltenia) în secolele VII-XII. Aspecte de istorie, organizare bisericească, rit și cult [L'église sur les territoires des anciennes provinces daces (la Transylvanie, le Banat, l'Oltenie) aux VIIe – XIe siècles. Aspects d'histoire, d'organisation ecclésiastique, rite et culte]*, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2006, 273 p.; *Secolul al XIII-lea pe meleagurile locuite de către români*, culegere de studii îngrijită de Adrian Andrei Rusu, Edit. Mega, Arad, 2006, 278 p. + 2 pl.; NEAGU DJUVARA, *Thocomerius - Negru Vodă. Un voievod de origine cumână la începuturile Țării Românești*, Edit. Humanitas, București, 2007, 232 p.; ȘTEFAN S. GOROVEI, MARIA MAGDALENA SZÉKELY, *Princeps omni laudae maior. O Istorie a lui Ștefan cel Mare*, carte tipărită cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Putna, 2005, 629 p. + XI pl. color [Centrul de cercetare și documentare “Ștefan cel Mare” al Sfintei Mănăstiri Putna – 1]; ALEXANDRU SIMON, *Ștefan cel Mare și Matia Corvin. O coexistență medievală*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007, 663 p.; ERNEST OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, *Emisiunile monetare bătute pe teritoriul Moldovei în vremea lui Ștefan cel*

Mare. O analiză critică, în „Cercetări numismatice”, IX-XI, 2003-2005, p. 299-388.; V. Г. ЧЕНЦОВА, *Восточная церковь и Россия после Переяславской радь. Документъ* [Biserica Răsăriteană și Rusia după Rada de la Perejaslav. Documente], „Гуманиитарий”, Moscova, 2004, 176 p.; DAN FLOAREȘ, *Fortificațiile Țării Moldovei din secolele XIV – XVII*, Iași, Edit. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2005, 357 p.; GHEORGHE LAZĂR, *Les marchands en Valachie, XVIIe-XVIIIe siècles*, Institutul Cultural Român, București, 2006, 437 p., ilustrații., anexe, hărți.; *Marea Neagră. Puteri maritime – puteri terestre (sec. XIII – XVIII)*, coord. Ovidiu Cristea, Institutul Cultural Român, București, 2006, 365 p. + o hartă.; *Spectacolul public între tradiție și modernitate. Sărbători, ceremonialuri, pelerinaje și suplicii*, coord.: Constanța Vintilă-Ghițulescu și Mária Pakucs Willcocks, Institutul Cultural Român, București, 2007, 302 p.; *De la comunitate la societate. Studii de istoria familiei din Țara Românească sub Vechiul Regim*, autori Violeta Barbu, Florina Manuela Constantin, Constanța Vintilă-Ghițulescu, Andreea-Roxana Iancu, Gheorghe Lazăr, Institutul Cultural Român, București, 2007, 295 p.; ANDREI PIPPIDI, *Byzantins, Ottomans, Roumains. Le Sud-Est européen entre l'héritage impérial et les influences occidentales*, Honoré Champion, Paris, 2006, 337 p.; *Etnie și confesiune în Moldova medievală*, vol. întocmit de Ion Toderașcu (coord.), Alexandru-Florin Platon, Bogdan-Petru Maleon, Gheorghe Iutiș, Liviu Pilat, Gerd Franck, Edit. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2006, 265 p.; PIERROT FRISCH, *Auswanderung zwischen Rhein und Maas nach Siebenbürgen*, Honterus Verlag, Hermannstadt, 2005, 206 p.; DANIEL URSPRUNG, *Schollenbindung und Leibeigenschaft: Zur Agrarverfassung der Fürstentümer Walachei und Moldau in komparativer Perspektive (Mitte 16. – Mitte 18. Jahrhundert)*, în „Südost-Forschungen”, Bd. 63-64, 2004-2005, p.124-129.; *Transilvania (sec. XIII-XVII). Studii istorice*, coord.: Susana Andea, Edit. Academiei Române, București, 2005, 360 p.; *Arhiva Genealogică*, an VI (XI), 1999, nr. 1-4, Iași, 2007. Revistă a Institutului Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta”; *Arhiva Genealogică*, an I, 1912, Iași, 2005, VIII+208 p.; an II, 1913, Iași, 2007, 276 p. Ediție anastatică. Cu o prefață, *Istoria unei reviste*, de Ștefan S. Gorovei, Edit. Institutul Român de Genealogie și Heraldică “Sever Zotta”.

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA"

STUDII ȘI MATERIALE

DE

ISTORIE MEDIE

VOL. XXV, 2007

SOMMAIRE

IN MEMORIAM EUGEN DENIZE 9

GEOPOLITIQUE AU MOYEN ÂGE: TEXTES ET CONTEXTES

ȘERBAN PAPACOSTEA, La politique étrangère d'Etienne le Grand:
l'option polonaise (1459-1473) 13

ȘTEFAN ANDREESCU, La Mer Noire dans la compétition pour la
succesion au trône ottoman 1510-1512 29

OVIDIU CRISTEA, La chronique venitienne d'Alvise Borghi sur la
bataille de Çaldiran (1514) 47

GENEALOGIE ET PATRIMOINE

PETRONEL ZAHARIUC, "Sœur d'après l'Évangile". Note sur la famille
de *jupâneasa* Caplea et la monastère St. Nicholas de Bucarest, la fondation
du grand *ban* Ghiorma 69

MARIA MAGDALENA SZÉKELY, La famille Golăescu d'après un
nouvel témoignage 87

TÜDŐS S. KINGA, Le testament du voïevode Gavril Movilă et de sa
femme, Elisabet Zólyomi 99

MIHAI-BOGDAN ATANASIU, Le patrimoine du grand trésorier Iordache Cantacuzène (II)	111
---	-----

LE CATHOLICISME DANS LES PAYS ROUMAINS

VIOLETA BARBU, Le protectorat du pouvoir temporel sur les missionnaires et les communautés catholiques dans les Pays Roumains au XVII ^e siècle (I)	135
ALEXANDRU CIOCÎLTAN, Un fragment d'un <i>Status Animarum</i> sur la paroisse saxone de Câmpulung <1649 – 1650>	159

VARIA

ALEXANDRU MAREȘ, Les cryptogrammes de la Croix dans un manuscrit slavon du Sud-Est de la Transylvanie (XVI ^e siècle)	171
SAMUEL PAKUCS-WILLCOCKS, Le chanson de Dracula de Michel Beheim comme miroir foncé pour les princes	183
BOGDAN-FLORIN POPOVICI, Le problème démographique dans la région de Bran	197
ADDENDA ET CORRIGENDA	215
COMPTES-RENDUS ET NOTES BIBLIOGRAPHIQUES	225
ABREVIATIONS	343

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE “NICOLAE IORGA”

STUDII ȘI MATERIALE

DE
ISTORIE MEDIE

VOL. XXV, 2007

CONTENTS

IN MEMORIAM EUGEN DENIZE 9

MEDIEVAL GEOPOLITICS: TEXTS AND CONTEXTS

ȘERBAN PAPACOSTEA, The Foreign Policy of Stephen the Great: the Polish option (1459-1473) 13

ȘTEFAN ANDREESCU, The Black Sea and the struggle for succession to the Ottoman throne, 1510-1512 29

OVIDIU CRISTEA, The Venetian Chronicle of Alvise Borghi on the Selim “The Grim” Persian Campaign (1514) 47

GENEALOGY AND INHERITANCE

PETRONEL ZAHARIUC, “Sister in Faith”. Notes on the Family of jupâneasa Caplea and on the St. Nicholas Monastery of Bucharest, Founded by ban Ghiorma 69

MARIA MAGDALENA SZÉKELY, The Golăescu Family. A "New" Document	87
TÜDŐS S. KINGA, The Wills of Voivode Gavril Movila and Elisabeth Zólyomi, his wife	99
MIHAI-BOGDAN ATANASIU, The Land Possessions of the Great Treasurer Iordache Cantacuzenos (II)	111

THE CATHOLICISM IN THE ROMANIAN PRINCIPALITIES

VIOLETA BARBU, The Protectorate Right of the Secular Power over Catholic Missionaries and Communities in the 17 th Century Romanian Principalities (I)	135
ALEXANDRU CIOCÎLTAN, An Excerpt from a <i>Status Animarum</i> of the Saxon Parish of Câmpulung <1649 – 1650>	159

VARIA

ALEXANDRU MAREȘ, Cryptograms of the Cross in a Slavic Version from South-Eastern Transylvania in the 16 th century	171
SAMUEL PAKUCS-WILLCOCKS, Michel Beheim's Dracula song as a dark mirror for princes	183
BOGDAN-FLORIN POPOVICI, The Demographic Dilemma in Bran Region	197
ADDENDA ET CORRIGENDA	215
REVIEWS AND BIBLIOGRAPHICAL NOTES	225
ABBREVIATIONS	343